

De Pers over het Friesch Museum,

naar aanleiding van het Koninklijk bezoek op
27 September 1905. ¹⁾

De hoofd-reducteur van „De Telegraaf” (Arondbl. 25 Sept.) schreef:

Hedenochtend ben 'k eens een kijkje gaan nemen in het Friesch Museum, dat op Dinsdag door de hooge gasten zal worden bezocht.

Het ligt er mooi, dat hoekhuis, woonplaats vroeger van patriciërs. Recht over de aloude kanselarij. Zelden heb ik een bewaarplaats van historische zaken gezien, zoo sterk een indruk van intiniteit gevend als deze instelling. Zalen, waarin de blik zich verliest, ontbreken. Kleine, goed verlichte kamers zijn 't, die u ontvangen. En geen verbijsterend groote massa is daar opeengehoopt. Integendeel!

Hare Majesteit zal de benedenkamers, een deel der eerste verdieping, en de porseleinverzameling in oogenschouw nemen.

Beneden vindt ge oude kleedingstukken; curiosa van

¹⁾ De bizondere verslaggevers der groote bladen, die het Friesch Museum in September bezochten, hebben zich bij hunne beschouwingen vrijwel beperkt tot de gedeelten, die door het koninklijk echtpaar in oogenschouw genomen werden. Het munt- en penningkabinet, de moderne schilderijzaal en het prentenkabinet bleven daardoor onbesproken. Behalve het medegedeelde kwamen er ook in het Handelsblad en het Rotterdamsch Nieuwsblad uitgebreide verslagen voor over het Friesch Museum.

Redactie.

zilver en andere metalen; schilderijen, van belang voor de geschiedenis der kleederdrachten; prachtig gedreven zilveren voorwerpen; drink- en kruithoorns; kannen; vazen, enz.

Boven zijn twee Hindelooperkamers. En een uitgebreide collectie voorwerpen, in afgegraven terpen gevonden, vertelt u van oeroude geslachten; hoe zij leefden, zich kleedden, werkten, hun dooden vereerden. . . .

't Porseleilmuseum is in staat, den liefhebber van dat broze goedje slapelooze nachten te bezorgen. 'n Overstelpende massa van de mooiste specimen is hier bijeengebracht.

Chineesch, Japansch, Oud-Delftsch, Saksisch, Fransch — de eene vitrine is al prachtiger dan de andere. 't Hengselmand-motief, 't pauw-, 't pelikaans-, 't vruchten-motief, kraakporselein, 't Chineesch doorgeslagen netwerk waar beginnen, waar eindigen?

Nog geen vijf-en-twintig jaar bestaat dit museum, met bescheiden middelen gesticht en nu reeds buiten Europa bekend.

En steeds meer wordt de keurcollectie uitgebreid, vervolledigd. Zoodat mag worden verwacht, dat na een half eeuwig bestaan het Friesch museum aan de spits zal staan van alle dergelijke inrichtingen op nationaal-historisch gebied. Zooals de meesten uwer bekend is, komt eerstdaags ook de gansche rijke en artistieke inboedel uit het woonhuis (te Den Haag) van den gestorven schilder Bisschop aan bovengenoemd museum. En Bisschop wist wát mooi, werkelijk mooi was. Zijn villa in de Scheveningsche boschjes getuigt er van.

De Heer M. J. Brusse schreef in de Nieuwe Rotterdamsche Courant :

De bezoeken, die Hare Majesteit en de Prins brachten, waren uit den aard nog al vluchtig. In nog geen uur, bijvoorbeeld, ziet men dat merkwaardige Friesch museum

niet, waar dan nog tijd afging voor een plechtige ontvangst door het bestuur, waarvan mr. W. J. van Welderen baron Rengers voorzitter, en mr. P. C. J. A. Boeles de zeer deskundige conservator is. Toch is deze verzameling van Friesche oudheden en kunst in dit zeldzaam voorname, oud-patricische heerenhuis wel een aandachtige bezichtiging overwaard. Maar in de eerste plaats heeft de conservator zelf er wel eens in dit blad van verteld, en voorts is een uitvoerige bespreking daarvan niet van pas in een Koninginneverslag.

Hare Majesteit bleek vaak treffend op de hoogte te wezen van de behandelde onderwerpen. Zoo ging het door het kantoorje heen, waar aardig koper hangt, naar de trouwkamer, die allerlei voorwerpen bevat van huwelijksgebruiken uit vroegere dagen, zooals de knottedoeken, trouwkistjes en zoo voort; en hier als elders, hangt en staat ook nog van dat kostelijke oude, Makkumsche aardewerk, dat ze toch nog maar niet evenwaardig na kunnen maken. In de huishoudkamer liggen veel zeldzame oud-Friesche volkssieraden bij elkaar, en de Koningin kon er de ontwikkeling van het oorijzer uit de 16e eeuw tot op heden volgen. De oude portretten zijn daarbij merkwaardig voor het kostuum om te vergelijken. Er is voorts oud glas- en aardewerk, de beroemde horen van het St. Anthoniegilde, en het vermaarde Popta zilver. Ook was er een keur uit de rijke munten-collectie saamgebracht, die door den heer Wigersma werd toegelicht.

Maar boven vertoefden de doorluchtige bezoekers langer in de nieuw ingerichte terpenkamers, waar een en ander van de zolders-vol nu naar de tijdperken gerangschikt is, ook reeds voorwerpen, die dit jaar uit de terp te Hoogebeintum zijn opgegraven, veel aardewerk, kleine urnen met verbrande botjes uit de 6e eeuw, een uitgeholde boomstam met een nog gaaf skelet er in en allerlei oudheden uit het

steen en bronzen tijdperk. Vervolgens ging het door de kerkekamer en de Hindelooper kamers, die hier wel het zuiverst in stijl gehouden zijn van heel Europa. En ten slotte werd een porseleinzaal, het legaat van den heer A. Looxma Ypeij te Rijperkerk, waar de kasten vol staan en de wanden vol hangen tot aan de zoldering met het rijkste Chineesche, Japansche, en ook nog wel Hollandsch porselein, in stellen en serviezen, waarvan er een Engelsch-Indisch bijna acht honderd stuks telt.

Maar hier wachtte de Koningin nog een bijzondere verrassing. Er stond namelijk een gipsmodel van een bronzen standbeeld van den Stadhouder Willem Lodewijk graaf van Nassau, dat de Vereeniging voor het vreemdelingenverkeer met het Friesch Genootschap aan Bart van Hove en Willem Molkenboer in uitvoering opgedragen heeft, om het te plaatsen voor het Hof. Uit naam dier Vereeniging werd dit model bij monde van baron Rengers aan Hare Majesteit aangeboden. Het monument zal een eerherstel zijn voor den oudsten Stadhouder van Friesland, Groningen en Drente, die van 1560 tot 1620 leefde, en wiens kunstrijke graftombe hier in de kerk in den Franschen tijd is vernield. De Koningin verklaarde dit geschenk zeer te waardeeren en verzocht den heer Rengers de bijdragers aan het monument wel te willen danken voor deze hulde, aan een Harer voorzaten bewezen. Vervolgens gaf de heer Molkenboer nog eenige inlichtingen over de uitvoering van dit werk. En hiermede was dit merkwaardig bezoek geëindigd. Het Vorstelijk Paar betuigde er zich zeer ingenomen mee.

Het Vaderland (27 Sept. avondblad B) bevatte het volgende :

Het verloop van den grooten Dinsdag werd reeds kort geseind. Van de verschillende bezoeken was dat aan het Friesch Museum toch ongetwijfeld het merkwaardigste. Deze verzameling oudheden is zeker wel de bijzonderste

die ons land bezit; mogen er al grootere zijn, die van Leeuwarden vindt in eenheid van karakter en voorbeeldige ordening nauwelijks weerga. Het is een genot, door de zalen van dit antieke huis te wandelen, waar u het kijken en vooral het begrijpen zoo gemakkelijk wordt gemaakt. Er is een liefde aan dit Museum, een arbeid van studie en verzameling, waaruit de hartstochtelijke gehechtheid der Friezen aan hun land en aan hun ras spreekt. Wij behooren niet tot de reizigers die na enkele dagen hotel-vertoeft den drang hebben naar ethnographische en folkloristische conclusies, maar in onzen korten Frieschen tijd, een dagenreeks, waarin wij o zoo veel, eigenlijk al-te-veel menschen hebben gesproken en bevroegd, hebben wij dat wel leeren gevoelen, dat de Friezen het Friesche land en den Frieschen mensch eeren met een warmte, waarbij de provinciale neutraliteit der Hollanders karakterloos is. Een bezoek aan het Leeuwarder Museum — stichting van het verzamelend Friesch Genootschap — geeft hiervan een sterk besef. Wie in Leeuwarden komt, moet toch vooral tijd vinden voor een bezoek aan deze wondermooie verzameling. De verslappende drentel-moeheid, die traditie is voor Museum-neuzers, bleef in het Friesch Museum zoowaar afwezig.

Dat Koningin en Prins zoo langen tijd en zoo aandachtig in het Museum vertoefden, dat Zij zoo groote sympathie voor de verzameling koesteren, het is zoo geheel te begrijpen.

Geen denken aan, dat in deze verslagruimte ook zelfs maar kort een rondgang door het Museum kan worden gemaakt, ook al, omdat wij ons evenmin tot de geniale reizigers vermogen te rekenen, die zich na een onnwegang in een oudheidkundig Museum in een oudheidkundige wetten om te tooveren. Maar er zijn daar toch eenige merkwaardigheden te kijk die ook onwetenschappelijk met juistheid bekeken kunnen worden en de collectie vooral voor het

volk aantrekkelijk maken. Zoo ligt er op non-activiteit en in stille gedenking van zijn barren heer, het reuzenzwaard van Groote Pier. Wij kennen dat ontzettend wapen allen nog van de schoolbanken. Meer dan 2 meter lang is het met een gewicht van bijna zeven kilo. En wie weet niet van Groote Pier, van den beruchten geweldridder, die de Friezen wilde redden van de tyrannie der Saksers en die ter dood bracht elken ongelukkige, die geen „búter, brea en griene tsies” kon zeggen of „gjin oprjuchte Fries” was. En als ons dat op school verteld werd begonnen we ons al te oefenen in „búter, brea en griene tsies”. Het zwaard is al in Pier's tijd, eerste helft der 16e eeuw, beschreven. „Groote Pier — zegt de tijdgenoot — heeft vele vianden mit sijn sweert doodgestoken, welk sweerd hij naer sijn sterckheyt het laten maken, dat hem gekostet heeft twaelf cronen”. Te Kimsward heeft Pier gewoond en wie met de tram van Harlingen naar Bolsward door Kimsward trekt, zal het wel verteld krijgen van de boeren daar.

In het Friesch Museum zijn twee Hindelooper kamers zoo volmaakt, zoo àf als er geen andere nog bestaan. Er staat in een dezer vertrekken van harmonieuze, kleurige overdaad een gemoedelijke oud-Friesche theetafel klaar, die u aan het betreuren brengen, dat haar werkelijkheid tot een illusie is verworpen. De doode stilte, de menscloosheid pakt u aan en ondanks de echte pakjes verwenscht ge de starre poppen die op de stoelen heeten te zitten.

Heerlijk om te bekijken is de z.g. trouwkamer, waar alles bijeengebracht is, wat aan de trouwzeden der oude Friezen herinnert. Daar zijn bijv. de „knottedoeken”. Het zijn mooie, kleurige doeken, waarin geld of geschenken werden geknoopt. De jongeling wierp den doek naar het meisje, dat hij minde, vatte zij den doek — het jawoord was gegeven!

Er stonden veelal rijmpjes op de doeken geborduurd ; zoo is er op een te lezen :

„Schoen liefken jen ontfanc die gaven die ick ju sint.
„Al is die gaven clinghi vet vel vat ick mein”. — Jan Dirks.

En op een anderen :

„Liefde te draghen is gen pin, als liefde met liefde
geloent mach sin ; als liefde wederom leit, so is 't al vor-
loren aerbeit.

„Looft Godt. — Fonger Hommes.

En zoo vindt men daar honderden aardige, soms aan-
doenlijke herinneringen aan vergaan Friesch leven en de
liefhebbers zullen vooral genot vinden in een groote collectie
oud rookgerei.

De terpenkamer is van zeldzame oudheidkundige waarde.
Men vindt daar veel van de belangwekkende opgravingen,
die vooral te Hoogebeintum zijn gedaan. In deze zaal wordt
o.a. het bijna geheel gawe skelet bewaard, dat bij de
opgravingen, die nog steeds worden voortgezet, in een
hollen boomstam is gevonden. Het skelet is kastanjebruin
en er naast liggen oer-oude armbanden, een half vergane
kam en mantelspelden, die met de gestorvene begraven zijn.
Uit den vorm dezer voorwerpen wordt het gevondene op
een ouderdom van een twaalfhonderd jaar geschat. Inte-
ressant en leerrijk is deze terpenkamer vooral, omdat de
ontwikkeling van de huisvljt der Nederlandsche stammen
er historisch treffend te volgen is. Merkwaardig is een
doopvont uit den eersten Frieschen christentijd : een uitge-
holde boomstam op een primitieven driepoot.

Er is een groote collectie portretten van Friesche stad-
houders, en dan meerdere van de beminde Prinses Maria
Louise, echtgenoot van Johan Willem Friso. Deze Prinses

heeft aan haar goedheid en beminnelijkheid voor de Friezen den eernaam „Maryke Moai” te danken.

Voor wij de hier ondoenlijke opsomming staken, memo-
reeren wij nog de kostbare verzameling van voornamelijk
Oostersch porselein, een legaat van mr. A. Looxma Ypey.
Er is voor deze collectie, die op de waarde van een ton
wordt geschat, een afzonderlijke groote zaal bijgebouwd.
Een Indisch servies met het „katje” ¹⁾ gemerkt, telt 750
stuks en wordt als een uniek exemplaar beschouwd.

¹⁾ Het dier dat op al de voorwerpen van dit servies voorkomt
als ornament mag vrij zeker een tijger genoemd worden. R&D.